

УКРАЇНО-НОРВЕЗЬКІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Іваницька О. С.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Інститут гуманітарних та соціальних наук

Національного університету «Львівська політехніка»

вул. Степана Бандери, 11, Львів, Україна

orcid.org/0000-0002-5947-314X

Oksana.S.Ivanytska@lpnu.ua

Ключові слова: вища освіта, міжнародне співробітництво у сфері освіти, міжнародні наукові проекти, військовослужбовці, освітні програми, соціальна адаптація.

У статті розглянуто особливості україно-норвезьких відносин у сфері вищої освіти, що сприяють максимальному набуттю професійних компетентностей через усесторонню роботу над професійним становленням майбутнього фахівця, зокрема, через залучення до міжнародної мобільності для отримання передового практичного досвіду. Війна в Україні вплинула на функціонування усіх сфер життєдіяльності громадян. Держава сприяє участі у програмах двостороннього та багатостороннього міжнародного обміну здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників.

Доведено, що сьогодні Норвегія пропонує вагому підтримку українським студентам, школярам та біженцям загалом. Створюються безкоштовні курси вивчення мови, що сприяє активному вступу молоді на навчання в норвезькі університети і коледжі. Університет Норд розробляє спеціальні освітні програми і працює над спрощенням процедури навчання для українських біженців, які перебувають у Норвегії. Уряд Норвегії оголосив про продовження програми стипендій для українських студентів, які знаходились у Норвегії до 24 лютого 2022 року.

Акцентовано увагу на важливості, в контексті наукової співпраці України і Норвегії, Проекту «Україна – Норвегія», запущеного у Національному університеті «Львівська політехніка». Одним з актуальних напрямів цього Проекту стали курси професійної перепідготовки звільнених у запас кадрових військовослужбовців Збройних сил України та членів їхніх сімей, що були організовані в Інституті адміністрування та післядипломної освіти Львівської Політехніки.

Зазначено, що важливим для збереження національної самоідентифікації українців в Норвегії є надання можливості вивчення української мови, історії України для учнів і студентів з України. Забезпечення таких умов освітніми закладами Норвегії допоможе уникнути «втрати» потенційних молодих спеціалістів і загалом громадян України для нашої держави через зміну національно-патріотичних ціннісних орієнтирів.

UKRAINIAN-NORWAY RELATIONS IN THE SPHERE OF HIGHER EDUCATION

Ivanytska O. S.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
Institute of Humanities and Social Sciences
of Lviv Polytechnic National University
Bandery str., 12, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-5947-314X
Oksana.S.Ivanytska@lpnu.ua*

Key words: *higher education, international cooperation in the field of education, international scientific projects, military personnel, educational programs, social adaptation.*

The article examines the peculiarities of the Ukrainian-Norwegian relations in the field of higher education, which contributes to the maximum acquisition of professional competences through comprehensive work on future specialist professional development, in particular, through involvement in international mobility to obtain advanced practical experience.

The war in Ukraine affected all spheres functioning of citizens life. The state promotes participation of education seekers, pedagogic staff, scientific-pedagogical and scientific workers in programs of bilateral and multilateral international exchange.

It has been proven that today Norway offers significant support to Ukrainian students, schoolchildren and refugees in general. Free language courses are created, which helps young people to be enrolled at the Norwegian universities and colleges. Nord University develops special educational programs and works to simplify the study procedure for the Ukrainian refugees in Norway. The Government of Norway announced the extension of the scholarship program for the Ukrainian students who were in Norway until February 24, 2022.

Attention was focused on the importance, in the context of scientific cooperation between Ukraine and Norway, of the Project 'Ukraine – Norway', launched at Lviv Polytechnic National University. One of the relevant directions of this Project was the professional retraining courses for the retired servicemen of the Armed Forces of Ukraine and their family members, which were organized at the Institute of Administration and Postgraduate Education of Lviv Polytechnic.

It is noted that the opportunity providing to study the Ukrainian language and the history of Ukraine for pupils and students from Ukraine is important to preserve the national self-identification of Ukrainians in Norway. Provision of such conditions by educational institutions of Norway will help to avoid the 'loss' of potential young specialists and generally citizens of Ukraine for our state due to a change in national and patriotic value orientations.

Постановка проблеми. Сфера вищої освіти – це середовище, яке не може функціонувати закрито і відокремлено в конкретній державі. Якісний розвиток освітньо-наукового простору залежить від рівня міжнародної співпраці через академічну мобільність, науково-грантову діяльність, проектно-дослідницькі напрацювання.

Сьогодні Україна переживає жорстоку війну через збройну агресію росії. Ці трагічні події вплинули на функціонування усіх сфер життєдіяльності громадян. Першість міжнародної співпраці, звичайно, належить військово-оборонному

напрямку, але надзвичайну підтримку спрямовано на розвиток освітньо-наукового потенціалу України, на виховання кадрового потенціалу, який буде конкурентоздатним на міжнародному ринку праці, а також зможе повноцінно відбудувати Україну після війни.

Однією з країн, що посилили підтримку не тільки військово-оборонної сфери, а й української науково-дослідницької царини, є Норвегія. Співпраця в контексті україно-норвезьких відносин у сфері вищої освіти активно сприяє продовженню реформування науково-освітнього середовища в Україні.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретико-прикладні аспекти співпраці України зі світовою науково-освітньою спільнотою стали предметом розвідок дослідників різних періодів.

Розвитку міжнародної науково-проектної діяльності приділяли увагу такі науковці, як: Т. Антонюк, А. Круглашова, Й. Ситник, І. Слюсаренко, О. Брайчевська, О. Цветков та інші.

Заклади вищої освіти, здійснюючи проектно-дослідну діяльність, укладають ряд договорів про співробітництво між вищими, а також, на рівні міждержавних відносин, Міністерством освіти і науки в контексті міжнародної двосторонньої співпраці укладаються угоди, договори, меморандуми.

Важливо дослідити взаємодію України з конкретними державами у сфері науки і освіти, зокрема з Норвегією. Двостороннє співробітництво з цією країною є малодослідженим і потребує додаткових наукових розвідок.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теоретичного і прикладного підходів проаналізувати особливості україно-норвезьких відносин у сфері вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Міністерством освіти і науки вища освіта трактується як така, що визначається сукупністю систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти [1].

Щоб максимально набути зазначені компетентності, потрібно всесторонньо працювати над професійним становленням майбутнього фахівця, зокрема, залучати до міжнародної мобільності для отримання передового практичного досвіду.

Із історії української освіти відомо, що традиційно українські вищі завжди тісно співпрацювали із зарубіжними вищими школами. Провідні вищі навчальні заклади сучасної України з часу свого заснування формувалися і розвивалися на міцному фундаменті європейських університетських традицій [2, с. 149–155].

Факт формування закладів вищої освіти в Україні на європейських традиціях незаперечний, адже Україна цивілізована держава, що сповідує європейські науково-освітні традиції. Що більше, ряд провідних науковців зі світовим іменем були і є вихідцями з України.

До війни росії проти України в нашій державі розпочалися активні реформи у сфері вищої освіти. Прийнято ряд нормативно-правових актів, що регламентують обрані державою вектори міжнародної науково-проектної діяльності.

Розділ XI Закону України «Про освіту» присвячений Міжнародному співробітництву у сфері освіти. У ньому, зокрема, зазначається, що заклади освіти, педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники, здобувачі освіти можуть брати участь у реалізації міжнародних проектів і програм.

Держава створює умови для міжнародної академічної мобільності через реалізацію права учасників освітнього процесу на міжнародну академічну мобільність; розроблення спільних освітніх і наукових програм з іноземними закладами освіти, науковими установами, організаціями; залучення іноземців до навчання та викладання в закладах освіти України [3].

Навіть до війни в Норвегії проживала значна кількість етнічних українців, що не втрачали зв'язок з рідними в Україні, в тому числі науковці, котрі впроваджували спільні науково-освітні проекти. Така ситуація допомагає сьогодні укріпити україно-норвезькі відносини шляхом залучення до роботи в цих проєктах вимушених біженців-науковців, практиків, котрі, здобувши новий досвід, навіть за трагічних обставин зможуть підвищити свій професійно-освітній рівень.

Українсько-норвезькі відносини в політичному вимірі значно активізувалися з початком Революції гідності в кінці 2013 р. Із моменту окупації Криму Королівство Норвегія чітко заявляло й продовжує заявляти про підтримку суверенітету та територіальної цілісності України. На окрему увагу заслуговує співпраця між Королівством Норвегія й Україною впродовж останніх років у культурній, науковій та освітній сферах [4, с. 182–200].

Сьогодні Норвегія пропонує вагому підтримку українським студентам, школярам та біженцям загалом.

Створюються безкоштовні курси вивчення мови, що сприяє активному вступу молоді на навчання в норвезькі університети і коледжі. Університет Норд розробляє спеціальні освітні програми і працює над спрощенням процедури навчання для українських біженців, які перебувають у Норвегії. Університет пропонує англомовну освіту, включаючи індивідуальні курси, однорічні та багаторічні навчальні програми на рівнях бакалавра та магістра (програми, що викладаються англійською мовою).

Важливим в контексті наукової співпраці України і Норвегії є Проєкт «Україна – Норвегія», запущений у Національному університеті «Львівська політехніка».

Проєкт профінансувало Міністерство закордонних справ Королівства Норвегія через норвезького партнера – Університет Норд. Проєкт «Україна – Норвегія» реалізувався з 2003 по 2019 рік включно. За роки існування він став

одним з наймасштабніший міжнародних проєктів на території України. Протягом часу реалізації його учасниками стали 10 646 осіб, серед них – 1401 учасників АТО/ООС, було задіяно 39 українських міст і понад 20 вищих навчальних закладів України. Львівська політехніка приєдналася до проєкту 25 вересня 2014 року. Завдяки проєкту «Україна-Норвегія» у 2014 р. створено, а у 2016 р. розширено Норвезько-Український університетський альянс. Зараз до нього входять 16 університетів (15 українських та норвезький Університет NORD) [5].

Основу проєкту складає професійна перепідготовка цільової групи на цивільні спеціальності, що користуються попитом на ринку праці України, сприяння учасникам проєкту у правовій та соціальній адаптації до умов життя у громадянському суспільстві. Учасники Проєкту отримують спільний сертифікат університету Нурланда та українського навчального закладу, спільний диплом Міністерства закордонних справ і Міністерства оборони Норвегії [6].

Отримання спільного диплому українськими студентами є значним прогресивним кроком у розширенні працевлаштування випускників ЗВО. Майбутні спеціалісти можуть реалізувати свій професійний потенціал на європейському ринку праці, законно оминувши процедуру визнання диплому, підтвердження кваліфікаційного рівня, підтвердження знання мови на певному рівні тощо.

Варто також зазначити, що високий потенціал українських студентів визнається норвезькою науково-освітньою і професійною спільнотою, адже за протилежних умов виші Норвегії не проявляли б зацікавленість у науково-проєктній діяльності з ЗВО в Україні.

Одним з актуальних напрямів цього Проєкту стали курси професійної перепідготовки звільнених у запас кадрових військовослужбовців Збройних сил України та членів їхніх сімей, що були організовані в Інституті адміністрування та післядипломної освіти Львівської Політехніки.

З 2014 року такі курси стали допомогою не лише у працевлаштуванні, а й певним способом психологічній реабілітації звільнених у запас кадрових військовослужбовців Збройних сил України, адже вони набували впевненості у завтрашньому дні, у тому, що не залишаться незабезпеченими у ще молодому віці, а отже, зможуть гідно реалізувати себе в Україні. Серед слухачів курсів були і важко поранені військові, для яких відкривалися нові перспективні можливості повноцінного працевлаштування.

З 2014 року в рамках Проєкту запущена програма, націлена на вивчення учасниками Проєкту можливостей віддаленої роботи. Програма має

2 напрямки: 1) проводиться спеціальний курс з організації віддаленої роботи (як віддалений співробітник однієї компанії або як фрілансер, який має кількох клієнтів); 2) проводиться робота з викладачами з метою можливості залучення до курсу з кожної зі спеціальностей варіантів віддаленої роботи [6].

Щодо можливості віддаленої роботи для колишніх військовослужбовців, то сьогодні програми, що дають такі можливості, є і будуть надзвичайно актуальними. Після закінчення війни значно зросте кількість військовослужбовців з обмеженими фізичними можливостями через поранення, втрату здатності самостійно пересуватися тощо. Ми розуміємо, що післявоєнне відновлення економіки потребуватиме значного фінансування, і допомога у працевлаштуванні, шляхом набуття нових знань та навичок через міжнародні освітні проєкти зможе зменшити навантаження на державу у процесі надання та забезпечення роботою певної категорії громадян.

Сьогодні зі значним збільшенням біженців з України Норвегія розробляє магістерські і бакалаврські програми та спрощений порядок підтвердження освіти здобутої в Україні.

Також Арктичний університет у Норвегії підготував для українців майже 100 індивідуальних курсів. Крім того, можна вступити на бакалаврські та магістерські програми і вивчати норвезьку мову. Міністерство освіти та науки Норвегії звернулося до місцевих університетів, щоб ті виділили місця для українців, та отримало позитивну відповідь [7].

24 жовтня 2022 року відбулася зустріч заступниці Міністра освіти і науки України Віри Рогової та Державного секретаря Міністерства освіти і досліджень Норвегії Сіндре Лісьо, під час якої Віра Рогова презентувала стислий огляд теперішньої ситуації в освіті в Україні та подякувала Норвегії за підтримку та допомогу нашій державі, зокрема демократизацію української освіти через програму Європейського центру Вергеланда «Демократична школа» та зацікавленість Міністерства у подальшій співпраці в межах цієї програми. Також Віра Рогова наголосила на важливості збереження для українських дітей, які тимчасово перебувають за кордоном, можливостей вивчати українську мову, літературу, історію України поряд з навчанням у норвезьких школах [8].

Питання можливості вивчення української мови, історії України для учнів і студентів з України є надзвичайно важливим для збереження національної самоідентифікації і особистісного становлення українців. Забезпечення таких умов освітніми закладами Норвегії допоможе уникнути «втрати» потенційних молодих спеціалістів

і загалом громадян України для нашої держави через зміну національно-патріотичних ціннісних орієнтирів.

В українській діаспорі Норвегії ще до війни діяли центри розвитку української культури, але це були об'єднання, створені для людей, що виїхали на постійне місце проживання або ж тимчасово перебувають в країні, а не для осіб, що тікали від війни. Для українців, що бачили звірства російських окупантів, змога навчатися українською мовою є своєрідною психологічною допомогою та можливістю переконалися, що світова спільнота поважає права українців на рівні з правами своїх громадян.

Важливо, що уряд Норвегії оголосив про продовження програми стипендій для українських

студентів, які знаходились у Норвегії до 24 лютого 2022 року. Станом на весняний семестр 2022 року до норвезьких університетів було зараховано близько 150 українських студентів [9].

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Тісна співпраця між Україною і Норвегією допомагає проведенню реформ в освітньо-науковій сфері під час війни шляхом науково-проектної діяльності, академічної мобільності, а також через фінансування програм здобуття освіти біженцями.

Подальші розробки задекларованої тематики полягатимуть в аналізі нормативно-правових актів, що регулюють міжнародні відносини у сфері освіти і науки, зокрема між Україною і країнами Європейського союзу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міністерство освіти і науки України. Рівні вищої освіти та наукові ступені. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/rivni-vishoyi-osviti-ta-naukovi-stupeni>.
2. Антонюк Т. Міжнародне співробітництво та інтеграція у галузі освіти як важливий фактор конкурентоспроможності української освітньої системи. *Наукові записки. Національного університету «Острозька академія». Історичні науки*. 2013. Вип. 21. С. 149–155.
3. Верховна Рада України. Законодавство України. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38-39. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T172145?an=1203>.
4. Слюсаренко І., Брайчевська О., Цветков О. Динаміка відносин між Україною та Королівством Норвегія в умовах агресії Російської Федерації проти України. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2021. 3(11). С. 182–200.
5. Проект «Україна – Норвегія». Управління проектом та порядок його виконання. URL: <https://lpnu.ua/proiekt-ukraina-norvegiia/upravlinnia-proiektom-ta-poriadok-iogo-vykonannia>.
6. Проект «Україна – Норвегія». «Перепідготовка і соціальна адаптація військовослужбовців та членів їх сімей в Україні». URL: https://www.mil.gov.ua/content/other/book1_Norway_Total.pdf.
7. Спеціальна програма для українських студентів у Норвегії. URL: <https://evacuation.city/articles/219172/specialna-programa-dlya-ukrainskih-studentiv-u-norvegii-scho-mozhna-vivchati>.
8. Посольство України в Королівстві Норвегія. Україна та Норвегія продовжують співпрацю у сфері освіти. URL: <https://norway.mfa.gov.ua/news/ukrayina-ta-norvegiya-prodovzhuut-spivpracyu-u-sferi-osviti>.
9. Державна науково-технічна бібліотека України. Підтримка Норвегією українських здобувачів вищої освіти. URL: <https://dntb.gov.ua/news/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%BA%D0%83>.

REFERENCES

1. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Rivni vyshchoi osvity ta naukovi stupeni. [Ministry of Education and Science of Ukraine. Levels of higher education and scientific degrees]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/rivni-vishoyi-osviti-ta-naukovi-stupeni>. [in Ukrainian].
2. Antoniuk T. (2013). Mizhnarodne spivrobitnytstvo ta intehratsiia u haluzi osvity yak vazhlyvyi faktor konkurentospromozhnosti ukrainskoi osvitnoi systemy. [International cooperation and integration in the field of education as an important factor in the competitiveness of the Ukrainian educational system]. *Naukovi zapysky. Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Istorychni nauky*. Vyp. 21. S. 149–155. [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. Zakon Ukrainy "Pro osvitu". Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. Zakon Ukrainy "Pro osvitu". [Law of Ukraine "On Education"]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*. 2017. № 38–39. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T172145?an=1203>. [in Ukrainian].
4. Sliusarenko I., Braichevska O., Tsvietkov O. (2021). Dynamika vidnosyn mizh Ukrainoiu ta Korolivstvom Norvehiia v umovakh ahresii Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy. [The dynamics of relations between Ukraine and the Kingdom of Norway in the context of the aggression of the Russian Federation against Ukraine]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii*. 3 (11). S. 182–200. [in Ukrainian].

5. Proiekt “Ukraina – Norvehiiia”. Upravlinnia proiektom ta poriadok yoho vykonannia. URL: <https://lpnu.ua/proiekt-ukraina-norvegiia/upravlinnia-proiektom-ta-poriadok-iogo-vykonannia>. [in Ukrainian].
6. Proekt “Ukraina – Norvehiiia”. “Perepidhotovka i sotsialna adaptatsiia viiskovosluzhbovtiv ta chleniv yikh simei v Ukraini”. URL: https://www.mil.gov.ua/content/other/bookl_Norway_Total.pdf. [in Ukrainian].
7. Spetsialna prohrama dlia ukrainskykh studentiv u Norvehii. URL: <https://evacuation.city/articles/219172/specialna-programa-dlya-ukrainskih-studentiv-u-norvegii-scho-mozhna-vivchati>. [in Ukrainian].
8. Posolstvo Ukrainy v Korolivstvi Norvehiiia. Ukraina ta Norvehiiia prodovzhuyut spivpratsiu u sferi osvity. URL: <https://norway.mfa.gov.ua/news/ukrayina-ta-norvegiya-prodovzhuyut-spivpracyu-u-sferi-osviti>. [in Ukrainian].
9. Derzhavna naukovo-tekhnicna biblioteka Ukrainy. Pidtrymka Norvehiiieu ukrainskykh zdobuvachiv vyshchoi osvity. URL: <https://dntb.gov.ua/news/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%BA%D0%83>. [in Ukrainian].